

природоохранного и курортного строительства). – 2006. – № 2–3. – С.60–65. 5. Скворцов І. Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: Монографія / І. Б. Скворцов. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2003. – 312 с. 6. Косік А. Ф. Мікроекономіка / А.Ф. Косік, Г. Е.Гронтковська / : Навч. посібник. – Рівне: УДУВГП, 2004. – 400 с. 7. Загорецька О. Я. Формування цін виробників машинобудівної продукції. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 “Економіка підприємства” / О. Я.Загорецька . – Львів, 2011. – 21 с. 8. Загородній А. Г. Капітал підприємства: формування та реалізація: Монографія / А. Г. Загородній, О. Є. Кузьмін, І. Й. Яремко. – Львів: ЗУКЦ, ПП. НВФ “Біарп”, 2011. – 224 с. 9. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку. / Т. Й. Шумпетер – М. : Директмедиа Паблішинг. – 2008 – 401 с. 10. Кеннет Феррис. Оценка стоимости компании: как избежать ошибок при приобретении / Феррис Кеннет, Барбара Пеширо Петти: пер. с англ. – М.: Издательский дом “Вильямс”. 2003. – 256 с. 11. Гринаш Л. П. Оцінювання ризиковості інноваційного проекту / І. Б.Скворцов, Л. П. Гринаш // Вісник Луцького нац. техн. ун-ту. Випуск 7 (25) Ч. 3 – Луцьк – 2010. – С. 187–194. 12.Маркс К. Капітал. Критика политической экономики. – Т. I. Кн. I. Процесс производства капитала. – М. : Политиздат, 1978. – 907 с. 13.Трендафилов Т. Капітал – человек – время / Т. Трендафилов // Перевод с болгарского. Общая ред. и предисловие Е. В. Рудакова. – М. : Прогресс, 1981. – 255 с.

УДК 141.7:37.015.6

Л.Г. Квасній, О.Я Щербан

Національний університет “Львівська політехніка”

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ ЯК БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОЦЕС ІНВЕСТУВАННЯ У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

© Квасній Л.Г., О.Я. Щербан, 2013

Розглянуто значення економіки знань у контексті глобалізаційних викликів. Визначено необхідність високоякісної освіти та ефективної науки, які, на жаль, ще не стали в Україні першочерговими пріоритетами. Проаналізовано особливості становлення економіки знань в Україні. Визначено чинники впливу на стан освіти. Розроблено основні напрями інновацій в освітній галузі України.

Ключові слова: економіка знань, освіта, людський капітал, ефективність, освіта.

L.G. Kvasnij, O.YA. Shcherban
Lviv Polytechnic National University

DEVELOPMENT OF ECONOMY OF KNOWLEDGES AS CONTINUOUS PROCESS OF INVESTING IS IN HUMAN CAPITAL

© Kvasnij L.G., Shcherban O.YA., 2013

In the article the value of economy of knowledges is considered in the context of globalizations them calls. Certainly necessity of high-quality education and effective science, which, unfortunately, did not yet become primary state priorities in Ukraine. The features of becoming of economy of knowledges are analysed in Ukraine. Certainly factors of influence on stand educations. Basic directions of innovations are developed in educational industry of Ukraine.

Key words: economy of knowledges, education, human capital, efficiency, education.

Постановка проблеми. Проблематика економіки знань є складовою частиною загальної проблеми сучасних макросоціально-економічних трансформацій, що нині відбуваються під час

переходу від індустріального до постіндустріального суспільства. Значення економіки знань посилюється із розвитком глобалізаційних процесів та необхідністю використання людиною економічних знань з метою їх реалізації під час створення і використання матеріальних та нематеріальних благ. Основна увага держави щодо розвитку національної вищої освіти нині – це назрілий відгук суспільства на виклики часу. Сьогодні життя висуває перед науково-освітньою галуззю України потребу в виконанні все нових і нових завдань, що постають перед молодими людьми, які підтверджують своє устремління бути серед молоді розвинених, демократичних країн Європи. Назріла вкрай негативна і важка економічна ситуація в країні свідчить про те, що Україна ніяк не може вибратися з лабіринту індустріального суспільства і перейти до інформаційного суспільства та суспільства стійкого (сталого) розвитку.

Нині необхідними є високоякісна освіта та ефективна наука, які, на жаль, ще не стали в Україні першочерговими державними пріоритетами. Теза “Знання заради життя” повинна стати домінуючою в XXI ст., оскільки саме тепер відбувається небувалий розвиток науки, і настав час зрозуміти, що відповідь на основні питання часу сьогоднішнього, минулого і майбутнього потрібна не лише окремим людям, а усьому людству. Тому можна зробити висновок, що процес перетворення інформації в знання є одним з важливих завдань сучасного суспільства, виконання якого сприятиме поступу людства завдяки дії синергічного ефекту від знань.

Наявна ситуація вимагає подальшого вивчення, у результаті чого потрібно розробити адаптований до сучасних вимог план розвитку економіки знань як безперервного процесу інвестування у людський капітал.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Погляди науковців на значення та необхідність розвитку економіки знань неоднозначні [1–4]. Різноманітність проблем формування та розвитку економіки знань досліджували такі зарубіжні вчені, як Н.В. Апатова, Г. Беккер, Н. Борецька, С. Бобильов, О. Вихорева, А. Моль, Г. Кан, Я. Корнаї, Д. Рісмен, Е. Сміт, Р. Солоу та вітчизняні вчені В. Андрущенко, О. Бабкіна, А. Бойко, В. Вікторов, В. Геєць, В. Дзоз, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кущерець, О. Куклін, О. Ляшенко та інші. Більшість вчених, які досліджують цю проблему, поділяють думку, що на початку XXI ст. знання стало вирішальним фактором економічного зростання та суспільного розвитку.

Г. Беккер, створивши загальну теорію формування людського капіталу, одночасно проаналізував економічну ефективність освіти. За його висновками, людський капітал підприємства являє собою сукупність навичок, знань та вмінь людини, витрати на отримання яких через освіту, внутрішнє корпоративне навчання можуть з часом принести значний прибуток як робітнику, так і його роботодавцю [2].

Економіка – це практична діяльність і одночасно складна, багатогранна суспільна наука. Перші роботи, присвячені становленню економіки знань, появились у 60-ті роки XX ст. У ці роки формування концепції економіки знань відтворювало реальні зміни в суспільному розвитку, в результаті яких роль людини у системі суспільного виробництва якісно змінилась – людина стала головним джерелом зростання багатства суспільства, а її знання та інтелектуальний потенціал набули значення основного фактора виробництва.

Нині знання перетворюються на один із основних факторів виробництва у всьому світі з його несподіванками та глобальними викликами. Елвін і Гейді Тоффлери зазначають, що “знання – це те, на чому заснована вся економічна система”[4]. Відомий економіст Ж.Б. Сей (1767–1832) визначив три основних фактори, які беруть участь у виробництві – це земля, праця, капітал. Нині вважається, що знання – це невидимий ресурс, який не відображається на балансах підприємств, але він проявляється у синергічному ефекті від найбільш ефективного використання саме таких ресурсів, як земля, праця, капітал. Дж. Б. Кларк (1842–1924) додав до цього переліку четвертий фактор – підприємницькі здібності. Нині усе відчутнішим стає необхідність у використанні такого фактора, як інформація всіх видів: науково-технічна, економічна, фінансова, звітна, статистична тощо. Все це означає, що вже в недалекому майбутньому зазначені визначальні три основних фактори виробництва можуть перетворитись в ніщо, якщо вони не будуть підтримані міцними і найновішими знаннями.

Нині практика зарубіжних країн свідчить, що без нагромадження знань та інформації про сучасні методи управління молода людина не може ефективно використовувати досягнення НТП. Тому розвиток економіки, яка ґрунтується на знаннях та інформації, є безперервним процесом інвестування саме у людський капітал, оскільки за такого підходу людина набуває найвищої цінності в суспільстві. Оскільки нині знання проявляються як інформація на її найвищому рівні, то вони повинні бути систематизовані і чітко окреслені, адже, коли з інформації творяться знання, то відбувається перехід на вищий рівень розуміння не лише явища, а й всього процесу чи окремого предмета.

Практика свідчить, що за об'єктивного підходу теперішній стан освітянської і наукової галузей ще дуже далекий від бажаного. Модна сьогодні і поширена фраза “Знання заради знання” – це шлях в нікуди. Знання виступає первинним в системі “знання – наука – технологія – виробництво”. Деякі вчені першим елементом вважають науку, але наука не може виникати сама по собі, вона повинна ґрунтуватись на попередньому знанні і творити нове знання, яке в майбутньому можна застосовуватися у нових технологіях впровадження у виробництво. Тому нині рівень знань особливо впливає на рівень розвитку виробництва і всієї економічної системи.

З світового досвіду відомо, що все більше стираються грані між різними науками, і в сукупності та в поєднанні вони призначені діяти як єдине ціле для досягнення спільної мети. Що стосується нинішньої економіки, то таке проникнення знань характерне для неї, оскільки вона активно використовує і математичні формули та моделі, і філософські методи, і економічні методи пізнання. Зважаючи на порівняно недавній початок вивчення феномену економіки знань, цю проблематику не можна вважати вичерпаною, оскільки існує багато питань, що потребують наукового дослідження та ґрунтового наукового розроблення.

Цілями статті є визначення особливостей розвитку економіки знань як безперервного процесу інвестування у людський капітал.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні інновації у виробництві, технологіях, освіті та в сфері послуг стають нині нормою існування та розвитку людської цивілізації. Це сприяє зміні не лише виробничої бази суспільства, але й соціально-економічних відносин, культури та міжособових взаємозв'язків. Як наслідок цього, змінюються вимоги і до самої людської особистості, зокрема, до її здатності швидко пристосовуватись до змін у навколишньому середовищі, засвоювати і поширювати знання та розвивати власні творчі можливості у відповідності до нових вимог часу.

Економіка знань – це сформована під впливом інформаційної революції особлива галузь продукування та функціонування наукових знань у всіх сферах матеріального та нематеріального виробництва. В основі існування економіки знань лежать процеси пізнання, навчання та передавання знань наступним поколінням, та технології їх впровадження у практику в майбутньому.

Наукові дослідження підтверджують, що в епоху інформаційного розвитку суспільства людський капітал стає найціннішим ресурсом, набагато дорожчим за природні копалини та грошові заощадження. Втілюючись за допомогою всіх видів людської праці в економіку, знання людини стають потужним фактором зміцнення її конкурентоспроможності, а інвестиції у людський капітал виступають найефективнішим способом забезпечення розвитку усїєї господарської системи країни. Тому інвестиції в людський капітал у розвинутих країнах світу щороку зростають, стимулюючи стрімкий розвиток такої сфери суспільного буття людини, як економіка знань. Вимоги часу в контексті викликів глобалізації засвідчують тісне переплетіння економіки знань з глобалізаційними процесами. З сучасним розвитком мережі Internet знання можуть передавати і здобувати у різних куточках земної кулі різні люди незалежно від їх віку, національності та освіченості. Тому економіка знань покликана задовольнити потреби вищого рівня, а саме: самореалізацію і духовне зростання особистості. Одним з головних завдань суспільного розвитку можна вважати організацію системи навчальної діяльності, яка сприяє забезпеченню саморозвитку особистості. Важливою якісною особливістю європейського простору є вільне пересування студентської молоді і викладачів між вищими навчальними закладами та державами. Міністерство освіти і науки

України сприяє розвитку мобільності та навчанню студентів за кордоном за системою грантів і за індивідуальними програмами. Кожного року українські викладачі, науковці, аспіранти та студентська молодь беруть участь у міжнародних програмах з наукового обміну, читання лекцій та розроблення наукових проектів. Проте важливим в цьому аспекті є те, що проблемою залишається слабка підготовка з іноземних мов у середній школі, візовий режим та значна різниця у рівні життя населення в Україні та в європейських країнах.

В епоху становлення економіки знань особливого значення набуває питання якості людських ресурсів, і відповідно рівень вищої освіти в країні, що забезпечують індивідуальний розвиток особистості, розглядається як визначальний чинник підвищення добробуту населення та прогресу суспільства. Це вимагає, щоб всі структурні перетворення, які відбуваються у державі на мікро- і макроекономічному рівнях, відповідали модернізації системи освіти з врахуванням вимог ринку праці, задоволення особистісних прагнень людей та потреб соціально-економічного розвитку країни. Оскільки людський капітал як сукупність якостей людини, що охоплюють її здоров'я, природні здібності, освіти, професіоналізм і мобільність в сучасній міждержавній конкуренції має важливе значення, то одним з головних завдань економіки освіти нині стає забезпечення максимальної фахової самореалізації кожної людини через реалізацію її здібностей з оптимальним пристосуванням до професійної діяльності. Саме тому перспективою для розвитку економіки знань стає становлення системи безперервної освіти (life-long education), метою якої є інтенсивне використання висококваліфікованих спеціалістів універсалів – не лише з якісними знаннями, а й таких, що можуть в разі необхідності правильно приймати оптимальні рішення та швидко адаптуватися до нових технологій і змін.

Як свідчить досвід розвинутих країн, досягти цього без модернізації вищої освіти в Україні не вдасться.

Необхідність реформування системи освіти в Україні, її удосконалення та підвищення рівня якості вважається нині важливою соціокультурною проблемою, що обумовлюється процесами глобалізації та потребами формування належних умов для індивідуального розвитку людини та її соціалізації і самореалізації. Саме тому подолання цих перешкод є основною передумовою входження України до європейського освітнього простору та економіки знань на світовому рівні.

Виклики глобалізації диктують в нинішніх умовах і нові чинники, що впливають на мотивацію людини до праці, тобто переміщення інтелекту та наукових знань у центр детермінації до суспільного поступу та стійкого економічного зростання.

До чинників, що стримують розвиток інноваційної освітньої діяльності, можна зарахувати:

- невизначеність національних науково-технічних пріоритетів;
- відсутність ефективної програми інноваційної діяльності та чіткого законодавства про інноваційну діяльність щодо правової захищеності інтелектуальної власності;
- вкрай повільні темпи розповсюдження та застосування інновацій;
- недосконалість економічних механізмів регулювання інноваційної діяльності та залишковий принцип її фінансування.

Нині в світі нагромаджена настільки значна кількість інформації, що людина фізично не здатна її обробити без відповідного рівня освіти та отримання певної суми знань. Через освіту відбувається цілеспрямований процес соціалізації індивіда, становлення його як особистості, громадянина. Освіта повинна утверджувати не тільки національну, але й європейську громадянськість, бути відкритою для взаємозбагачення культур, культивуючи діалог між ними. Українська культура та освіта збагатилися в процесі культурогенезу цінностями інших культур. Зберігаючи національний дух, національну ментальність з її домінантою емоційно-духовної сфери над раціональною, вони відкриті й до національних надбань на шляху особи до національної і європейської громадянськості [9, с. 26].

Нині для України основними пріоритетами соціально-економічного поступу є врахування світових тенденцій в економічному та суспільному житті. З світового досвіду очевидно, що головним чинником суспільного розвитку стає нині не науково-технічний прогрес, а особистісні

якості та фахові характеристики людини, оскільки інноваційний ефект будь-якої економіки значно залежить від рівня системної підготовки та якості людського капіталу. Держава може діяти як виразник світових тенденцій: тоді вартість доступу до інформаційного середовища мінімізована для споживача знань, враховуватимуться відповідні державні інституції, як складова спрямованих інноваційних технологій у відповідні сфери соціоекономічної системи.

Якщо ж держава ігноруватиме потреби в розвитку досконалої системи формування та використання знань, освіта набудуватиме ознак самоокупної та саморегулюючої системи, а її економічна складова вимірюватиметься лише потребою людини в знаннях з метою реалізації власних амбітних цілей. Лише з врахуванням таких підходів освіта матиме ринкову ціну і її можна розглядати як товар з усіма належними цій категорії характеристиками.

Нині система української освіти набуває принципово нових форм, реалізація яких визначатиме стан розвитку та імідж України, забезпечуватиме культурну спадкоємність і співробітництво не лише між поколіннями, але й між різними націями та державами. Новій парадигмі освіти, формування якої є реальністю сучасного життя, належатиме провідна роль у формуванні нової культури, культури освіченої людини [9, с. 23].

Ми вважаємо, що сучасна людина, яка має відповідні знання, не механічно поєднує їх окремі елементи, а прагне, щоб все зайняло призначене для нього місце. Тому головний принцип нової парадигми – розвиток освіти не стільки з метою найбільш адекватного відображення вимог життя, скільки з метою радикального творчого покращення життя, не стільки реагування на зміни потреб суспільства, скільки установка на формування нових, передусім, творчих, високодуховних потреб [7, с. 20]. Якщо раніше головними мотивами людини до праці були тільки її матеріальні вигоди, то в майбутньому поряд із ними все відчутніше значення матимуть “ідейні” особисті мотиви людини як індивіда з її ідеями, принципами, особистими поглядами і потребами, які вона бажає втілити у життя в результаті своєї праці. Сучасний зміст якості освіти багатокomпонентний. Основними складовими його є:

- отримання нових знань упродовж усього життя;
- застосування сучасних педагогічних технологій;
- технічна і технологічна забезпеченість навчального процесу;
- мовна політика;
- створення потужної інформаційної бази навчально-виховного процесу;
- національне і громадське виховання;
- наукове забезпечення функціонування і модернізація освіти.

Якщо дати можливість людині це зробити, тобто втілити в життя її знання задля досягнення своїх ідейних цілей, то це досягне максимуму ефекту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, враховуючи необхідність вступу економіки в новий етап світового розвитку, що докорінно змінює умови конкуренції країн світу, можна зробити остаточний висновок про те, що перехід до економіки знань уже розпочався. Оскільки знання сьогодні визнають двигуном продуктивності праці та економічного зростання [2, с. 47], то в майбутньому ці тенденції тільки посилюватимуться, і враховуючи значне прискорення соціально-економічних процесів у XXI ст., розбудова економіки знань в найближчі десятиліття стає цілковитою реальністю. Для цього в Україні необхідно побудувати власну конкретну інноваційну програму розвитку суспільства, основою якої повинна стати концепція зміцнення системи “знання – виробництво – знання”, сформована на удосконаленні нормативно-правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності; інноваційному розвитку освіти; формуванні інноваційної культури українського суспільства з збереженням національно-культурних особливостей.

Потребує подальшого вивчення практичне застосування “економіки знань” та оцінювання ефективності інноваційних процесів інвестування у людський капітал.

1. Апатова Н.В. *Економіка індивідуума* / Н.В.Апатова // *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 31-1 (117).* – Донецьк, 2007. – С. 147–151. 2. Беккер Г. *Человеческое поведение: экономический поход* / Г.Беккер. – М.: ГУ ВШЭ,

2003. – 644 с. 3 Бобылев С.Н. *Формирование экономики знаний в контексте устойчивого развития* / Бобылев С.Н. // *Вестник Московского ун-та. Сер. 6. Экономика.* – 2008. – N 5. – С. 112–114. 4. Боровская Н.Е. *Эпоха “экономики знаний”* / Боровская Н.Е. // *Поиск.* – 2001. – N 26. – С. 7–14. 5. *Роль экономики знаний в инновационной стратегии суспільного потсуп: Матеріали VIII Міжнародної науково практичної конференції “Софія-2012”* / Л.Г. Квасній, О.Й. Кравців // *Научный потенциал на света – 2012. Софія – Бял ГРАД-БГ, 2012.* – Том 4. – С. 46–47. 6. Вихорева О.М. *Экономика знаний: мировые тенденции и Россия* / Вихорева О.М. // *Вестник Московск. Ун-та. Сер.6. Экономика.* – 2005. – № 3. – С. 100–108. 7. Геєць В. *Характер перехідних процесів до економіки знань* / Геєць В. // *Економіка України.* – 2004. – № 5. – С. 4–14. 8. Яковлев А. *Будущее – за “экономикой знаний”* / Яковлев А. // *Финансовый контроль.* – 2004. – № 8. – С. 120–124. 9. Пятакова Г.П. *Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі: навч.-метод. посіб.* / Г.П.Пятакова, Н.М.Заячківська. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 55 с.

УДК: 658.005

Н.О. Колінко

Національний університет “Львівська політехніка”

АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО КЕРІВНИЦТВА ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ї Колінко Н.О., 2013

Систематизовано масив інформації, необхідний для формування алгоритму ефективного керівництва інноваційною діяльністю промислових підприємств. Алгоритмічний підхід передбачає на основі поетапного узагальнення складових керівництва, виявити невідповідності між бажаним і реальним станом системи керівництва. Узагальнений алгоритм ефективного керівництва дав змогу виділити стадії життєвого циклу інноваційного керівництва. Проведене дослідження сприятиме розробленню та впровадженню інновацій на промисловому підприємстві і, як наслідок, випуск та реалізація інноваційної продукції.

Ключові слова: інноваційне керівництво, алгоритм, життєвий цикл інноваційного керівництва.

N. Kolinko

Lviv Polytechnic National University

ALGORITHM OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES INNOVATIVE ACTIVITY

© Kolinko N., 2013

The article systematized array of information required for decision making algorithm effective leadership innovation industry. Algorithmic approach involves a phased synthesis components management, identify discrepancies between the desired and the actual state of leadership. Generalized algorithm for effective leadership allowed to select stage life cycle of innovation management. Our study will contribute to development and innovation in the industrial enterprise and, consequently, production and sale of innovative products.

Key words: innovative leadership, the algorithm, the life cycle of innovation management.

Постановка проблем. Активний розвиток будь-якої галузі, залежить від сприйняття її керівників нововведень. Проте в останні роки рівень інноваційної активності керівників під-